

Αποδέσμευση από την ΕΕ: κρίσιμη προϋπόθεση για το άνοιγμα μιας διαδικασίας σοσιαλιστικής μετάβασης στη χώρα μας

Η Ελλάδα και η «ευρωπαϊκή ενοποίηση»

Η στάση απέναντι στην ΕΟΚ (παλαιότερα) και στην ΕΕ (σήμερα) αποτελεί κυριολεκτικά τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ των δυνάμεων που περιορίζονται στα όρια της αστικής στρατηγικής και αυτών που επιδιώκουν να την ανατρέψουν. Το κριτήριο αυτό έχει σημαδέψει όλη τη μεταπολιτευτική περίοδο και σήμερα είναι περισσότερο επίκαιρο παρά ποτέ.

Η λεγόμενη «ευρωπαϊκή ενοποίηση» –ή ακριβέστερα η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ιμπεριαλιστικού μπλοκ– αποτελεί ένα από τα πιο φιλόδοξα αλλά και βολονταριστικά μεταπολεμικά εγχειρήματα του καπιταλισμού. Ξεκίνησε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με τις αμερικανικές ευλογίες για να αντιμετωπίσει τον ανατολικό κίνδυνο και ταυτόχρονα να δεσμεύσει την απαραίτητη γερμανική ανασυγκρότηση, έτσι ώστε να μην ξεφύγει σε μία τρίτη (μετά από αυτές των δύο παγκοσμίων πολέμων) διεκδίκηση της παγκόσμιας ηγεμονίας. Άρχισε από έναν πυρήνα αναπτυγμένων καπιταλιστικών οικονομιών αλλά μετά από διαδοχικές διευρύνσεις κατέληξε να συμπεριλάβει και μία σειρά λιγότερο αναπτυγμένες καπιταλιστικές οικονομίες. Με αυτή την έννοια η «ευρωπαϊκή ενοποίηση» δεν αποτέλεσε ποτέ το κοινό σπίτι των λαών της Ευρώπης –αντίθετα με ό,τι εκ του πονηρού διάφορες «αριστερές» απόψεις πρόβαλλαν– και ούτε φυσικά μπορεί να μετεξελιχθεί σε κάτι τέτοιο. Από τον ίδιο τον γονότυπο της είναι μία λυκοσυμμαχία μεταξύ κρατών και των εθνικών κεφαλαίων τους (που όσο και εάν διαχύθηκαν και αλληλοδιαπλέχθηκαν ποτέ δεν έχασαν την εθνική βάση τους, όπως περίτρανα αποδεικνύει η σημερινή συγκυρία). Η λυ-

* Ο Σταύρος Μαυρουδέας είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο γνωστικό αντικείμενο «Πολιτική Οικονομία» στο Τμήμα Οικονομικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Έχει δημοσιεύσει πολλά άρθρα σε διεθνή και ελληνικά ακαδημαϊκά περιοδικά στον χώρο της Πολιτικής Οικονομίας καθώς και δύο σχετικά βιβλία.

κοσμομαχία αυτή στοχεύει να αντιμετωπίσει άλλους ιμπεριαλισμούς και να εκμεταλλευθεί άλλες χώρες. Όσο υποχωρούσε ο ανατολικός κίνδυνος, με καθοριστική στιγμή την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ μετά το 1989, τόσο οι αυτοτελείς φιλοδοξίες, ιδιαίτερα της Γερμανίας, άρχισαν να αυτονομούνται από τις αμερικανικές επιταγές. Έτσι, σταδιακά η «ευρωπαϊκή ενοποίηση» απέκτησε τη σημερινή δομή και χαρακτήρα της. Δηλαδή, πρώτον, συγκροτήθηκε στον έναν από τους τρεις μεταπολεμικούς πυλώνες του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος (οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία αποτελούσαν τους άλλους δύο) και άρχισε να διεκδικεί μερίδια ισχύος από τους άλλους. Δεύτερον, εκτός από την ιμπεριαλιστική οικονομική εκμετάλλευση άλλων χωρών, δημιούργησε και στο εσωτερικό της σχέσεις ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσης καθώς απέκτησε μία πυραμιδοειδή δομή όπου οι χώρες των ανώτερων βαθμίδων εκμεταλλεύονταν τις υπόλοιπες αλλά και όλες μαζί εκμεταλλεύονταν (φυσικά με διαφορετικούς τρόπους και βαθμούς) άλλες χώρες. Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε με την Κοινή Αγορά και αναβαθμίσθηκε δραστικά με την ΟΝΕ. Έχει εύστοχα χαρακτηριστεί ως μία νεο-μερκαντιλιστική δομή όπου τα εμπορικά πλεονάσματα των ηγεμονικών χωρών αντιστοιχούν εν πολλοίς στα εμπορικά ελλείμματα των περιφερειακών χωρών της «ενοποίησης». Όμως, όλο αυτό το εγχείρημα έχει σοβαρότατα δομικά προβλήματα, που τα περισσότερα πηγάζουν από δύο συναφή στοιχεία: (α) επιδιώκει να ενώσει σε μία υπερεθνική πολιτική δομή χώρες οι οποίες γεννήθηκαν με βάση το έθνος-κράτος και που οι περισσότερες από αυτές είχαν ή/και έχουν ισχυρούς αυτοτελείς ιμπεριαλιστικούς ρόλους και (β) οι οικονομίες των χωρών-μελών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους (δηλαδή έχουν άνισα επίπεδα ανάπτυξης). Η σημερινή οικονομική κρίση –η πρώτη μεγάλη κρίση του 21ου αιώνα, η οποία δεν είναι μία απλή χρηματοπιστωτική κρίση (όπως διατείνονται οι επίσημες θεωρίες αλλά και οι ριζοσπαστικές θεωρίες περί χρηματιστικοποίησης) αλλά μία κρίση της πραγματικής καπιταλιστικής οικονομίας (βλ. Μαυρουδέας 2009, 2011)– έρχεται και οξύνει όλα αυτά τα προβλήματα και θέτει σε κίνδυνο την ίδια τη βιωσιμότητα της ευρωπαϊκής ιμπεριαλιστικής λυκοσυμμαχίας.

Ο ελληνικός καπιταλισμός, προσχωρώντας στη λυκοσυμμαχία αυτή, έβαξε ουσιαστικά ένα στοίχημα προσδοκώντας οφέλη αλλά και αναλαμβάνοντας κινδύνους. Κατ' αρχήν, διασφάλισε το σύστημα στην επικίνδυνη πρώτη μεταπολιτευτική περίοδο. Επιπλέον, διευκολύνθηκαν οι καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις για την αντιμετώπιση της δομικής οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 1973 (βλ. Μαυρουδέας 2010, 2011). Τέλος, και σημαντικότερο, προσδοκάται η αναβάθμιση του ελληνικού καπιταλισμού από δεύτερης γενιάς, μεσαίου βεληνεκούς καπιταλισμού με περιορισμένες ικανότητες ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσης άλλων χωρών σε εταίρο ενός από τα βασικά παγκόσμια ιμπεριαλιστικά μπλοκ. Δείγματα του τελευταίου δόθηκαν ιδιαίτερα με τις αυξημένες δυνατότητες ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσης των γειτονικών Βαλκανικών χωρών όλο το προηγούμενο διάστημα.

Όμως και οι κίνδυνοι είναι αξιοσημείωτοι. Το άνοιγμα της οικονομίας και ο ανταγωνισμός με τα πιο αναπτυγμένα δυτικο-ευρωπαϊκά κεφάλαια υποβάθμισε τα ελληνικά σε «φτωχούς συγγενείς». Επιπρόσθετα, η εκχώρηση πολιτικών και οικονομικών εξουσιών στα κέντρα της ΕΕ, που υπηρετούν τον ηγεμονικό δυτικο-ευρωπαϊκό πυρήνα της, περιορίσαν την ελευθερία του ελληνικού κεφαλαίου και υπήγαγαν τα συμφέροντα του σε αυτά των πρώτων. Τέλος, και σημαντικότερο, η σημερινή κρίση και η όξυνση των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών θέτει εν κινδύνω την τρίτη προσδοκία, που αποτελεί και τον βασικό στρατηγικό στόχο του ελληνικού κεφαλαίου. Η σημερινή ελληνική κρίση και ο κίνδυνος χρεοκοπίας δεν είναι αποτέλεσμα της αβελτηρίας και της διαφθοράς των Ελλήνων αλλά είναι μια βαθιά δίδυμη κρίση. Αποτελεί τον συνδυασμό (α) της δομικής κρίσης του καπιταλισμού (όπως αυτή εκδηλώνεται τόσο διεθνώς όσο και εθνικά) με (β) τα ιδιαίτερα ελληνικά διαρθρωτικά προβλήματα που το μεγαλύτερο μέρος τους προκύπτει ακριβώς από τη συμμετοχή του ελληνικού καπιταλισμού στην ευρωπαϊκή ιμπεριαλιστική ενοποίηση (βλ. Μανρουδέας 2010, 2011).

Το ξέσπασμα της σημερινής παγκόσμιας κρίσης όξυνε τους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς μεταξύ των βασικών πόλων του διεθνούς συστήματος για το ποιος θα ισχυροποιηθεί μεταφέροντας δικά του βάρη σε άλλους πόλους και φυσικά σε πιο αδύναμες χώρες. Όλες οι καπιταλιστικές οικονομίες προσέφυγαν μαζικά σε κρατικά προγράμματα για τη στήριξη του κεφαλαίου με συνέπεια τα δημοσιονομικά ελλείμματα να εκτιναχθούν στα ύψη. Για να καλυφθεί το κόστος αυτών των προγραμμάτων χρειάζονται ισχυροί ρυθμοί ανάπτυξης, πράγμα απίθανο καθώς η κρίση της πραγματικής οικονομίας όχι μόνο δεν φεύγει αλλά βαθαίνει. Εναλλακτικά, πρέπει να φορτωθούν άλλοι ιμπεριαλισμοί και αδύναμες χώρες τα κόστη της κρίσης.

Για τις ηγεμονικές δυνάμεις της ΕΕ, η όξυνση της κρίσης και των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών βάζει σε κίνδυνο το βασικό όχημά τους για τη διεκδίκηση παγκόσμιας ηγεμονίας, το ευρώ και, εν τέλει, αυτή την ίδια την ευρωπαϊκή ιμπεριαλιστική ενοποίηση. Γι' αυτό εσπευσμένα στήθηκε ένας μηχανισμός εκμετάλλευσης των περιφερειακών χωρών της ΕΕ που μετατρέπονται σε οικονομικά και πολιτικά προτεκτοράτα. Με αστραπιαία ταχύτητα επιβάλλονται αντιλαϊκά μέτρα και αντιδραστικές δομικές αλλαγές που τις βυθίζουν στην ύφεση και στην υπερχρέωση. Η χώρα μας είναι από τα πρώτα θύματα αυτού του βρώμικου παιχνιδιού. Η ελληνική αστική τάξη συναινεί σ' αυτό αφενός γιατί από τη μείωση των εργατικών και λαϊκών εισοδημάτων ωφελείται και η δική της κερδοφορία και αφετέρου γιατί δεν τολμά να αντιταχθεί στους Ευρωπαίους ηγεμόνες. Όμως κινδυνεύει ταυτόχρονα από τη στρατηγική υποβάθμιση του ελληνικού καπιταλισμού σε χώρα υπό κηδεμονία και την εξαγορά των επιχειρήσεων και των πλουτοπαραγωγικών πόρων της από ξένα κεφάλαια έναντι πενιχρού αντιτίμου.

Η ειρωνεία της ιστορίας είναι ότι ο καπιταλισμός και οι ηγεμονικές ιμπεριαλι-

στικές δυνάμεις μπλέκουν στο ίδιο το δόκανό τους. Η λεγόμενη κρίση χρέους ξεφεύγει από εργαλείο εκμετάλλευσης των αδύναμων χωρών και επιστρέφει να χτυπήσει το κέντρο του συστήματος καθώς η πραγματική βάση της οικονομικής κρίσης (η υπερσυσσώρευση του κεφαλαίου) δεν επιλύεται και οι ηγεμόνες του συστήματος στρέφονται ο ένας εναντίον του άλλου, πολλές φορές με τυφλό και κυριολεκτικά αυτοκαταστροφικό τρόπο. Έτσι το ξεζούμισμα των περιφερειακών ευρωπαϊκών χωρών, σε συνδυασμό με τον αυξανόμενο ανταγωνισμό της ΕΕ με τα άλλα ιμπεριαλιστικά κέντρα, φέρνει στο χείλος του γκρεμού πλέον και βασικές δυνάμεις (όπως την Ιταλία) και βάζει σε κίνδυνο το ίδιο το ευρωπαϊκό ιμπεριαλιστικό μπλοκ.

Η Αριστερά και η ΕΕ

Φυσικά και έχει μία αξία να δει τι έχει πει και κάνει κάθε χώρος της ελληνικής Αριστεράς σχετικά με το ζήτημα της ΕΟΚ και της ΕΕ. Ιδιαίτερα, είναι σημαντικό να επισημαίνονται οι ευθύνες είτε της ευρώδουλης «Αριστεράς», είτε χώρων που ταλαντεύτηκαν ή και συνεχίζουν να ταλαντεύονται σε σχέση με τη στάση απέναντί της. Όμως, το σημαντικότερο σήμερα είναι να δει κανείς –εφόσον αναγνωρίζει ότι η μία από τις δύο βασικές αιτίες της ελληνικής κρίσης είναι η ΕΕ– με ποια πολιτική πρόταση και ποιο πρόγραμμα θα απαντήσει στην κρίση από τη σκοπιά της υπεράσπισης των λαϊκών συμφερόντων.

Το πρώτο ζήτημα που πρέπει να ξεκαθαρισθεί είναι ότι η σημερινή κρίση –τόσο στη διεθνή όσο και στην ελληνική διάσταση της– καταδεικνύει τα ιστορικά όρια του καπιταλιστικού συστήματος. Σε μία περίοδο πλήρους κυριαρχίας του και με το εργατικό κίνημα γονατισμένο, ο καπιταλισμός, δέσμιος των εγγενών αντιφάσεων του που εναργέστατα ανέλυσε ο Μαρξ, μπήκε σε μία σοβαρότατη κρίση που, παρό τη χρήση των πολυάριθμων και πολυσχιδών εργαλείων διαχείρισής της, αδυνατεί να ξεπεράσει τουλάχιστον με σχετικά ομαλό τρόπο. Πλέον, η υπερσυσσώρευση του κεφαλαίου δεν αντιμετωπίζεται μόνο με τη βάρβαρη υποτίμηση της αξίας της εργασιακής δύναμης, αλλά απαιτεί τη μαζική καταστροφή κεφαλαίων, δηλαδή να πονέσει σοβαρά και το ίδιο το σύστημα. Η απάντηση της Αριστεράς (ιδιαίτερα της κομμουνιστικής) σ' αυτό δεν μπορεί να είναι η προσφυγή σε συμμαχίες με χειμαζόμενα τμήματα του κεφαλαίου και του συστήματος για μια δήθεν φιλόνηρω μεταρρύθμιση του συστήματος (με ολίγο φραστικό αντικαπιταλισμό για καρύκευμα). Οι διάφορες αντινεοφιλελεύθερες συμμαχίες που στοιχίζονται πίσω από νεο-κεϊνσιανές προτάσεις (δεξιότητες ακόμη και για τα μέτρα του ίδιου του Κένυς) και επικλήσεις μίας τάχα φιλολαϊκής ΕΕ είναι είτε βαθύτατα υποκριτικές είτε εθελουφλούν. Η πολιτική Ομπάμα δείχνει τα αδιέξοδα της νεο-κεϊνσιανής και αντι-νεοφιλελεύθερης πολιτικής. Όσο για τη μετατροπή της ΕΕ σε Ευρώπη των λαών και της αλληλεγγύης

(sic!) αυτό πλέον δεν κάνει ούτε για παιδικό παραμύθι.

Η πρόταση της Αριστεράς πρέπει να ξεκινά από την **αναγκαιότητα του σοσιαλισμού**. Όσο και αν αυτό –σε τέτοιες συνθήκες ήττας του εργατικού κινήματος– ακούγεται εξωπραγματικό, είναι η μόνη ιστορικά βάσιμη διέξοδος στο αδιέξοδο που έχει οδηγήσει την ανθρωπότητα ο καπιταλισμός. Η Αριστερά οφείλει να προβάλει ευθαρσώς το στρατηγικό ζήτημα αυτό και να μην υποκύπτει σε κοντόθωρες οπτικές που βάζουν την τακτική μπροστά από τη στρατηγική. Ταυτόχρονα, όμως, η μετάβαση στον σοσιαλισμό δεν είναι μία στιγμιαία πράξη, μία ηρωική έφοδος, αλλά είναι μία διαδικασία με προϋποθέσεις, βήματα και καμπές. Γι' αυτό δεν αρκεί να επικαλείται κανείς τη σοσιαλιστική διέξοδο αλλά πρέπει να δείχνει με βάση ένα **μεταβατικό πρόγραμμα** πώς θα πραγματοποιηθεί αυτή. Το μεταβατικό πρόγραμμα είναι η γέφυρα μεταξύ της στρατηγικής και τακτικής με βάση τις συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες, όπως υποδειγματικά έχει δείξει ο Λένιν. Και φυσικά δεν συνιστά κανένα ενδιάμεσο ιστορικό στάδιο, όπως διάφορες παιδαριώδεις αριστεριστικές αντιλήψεις υποστηρίζουν.

Ο βασικός κόμβος ενός τέτοιου μεταβατικού προγράμματος είναι η **αποδέσμευση από την ΕΕ** ακριβώς γιατί συμπυκνώνει στη σημερινή συγκυρία (και όχι σε κάποια ιδεατή άλλη) το σύνολο των αντιθέσεων και διαχωρίζει την αστική από την προλεταριακή στρατηγική. Η ελληνική αστική τάξη, παρ' όλα τα εξόφθαλμα πλέον αδιέξοδά της, είναι δεσμευμένη στην ΕΕ και, παρά και τις δικές της ζημιές, δεν τολμά να αντιπαρατεθεί στους ηγεμόνες της ΕΕ θεωρώντας ότι το κόστος θα είναι ακόμη μεγαλύτερο. Όσο και εάν μερίδες της διαμαρτύρονται και απαιτούν ακόμη και μία σκληρότερη διαπραγμάτευση, η αποδέσμευση από την ΕΕ αποτελεί την κόκκινη γραμμή που όποιος τη διαβεί (πραγματικά και όχι φραστικά και για διαπραγματευτικούς λόγους) είναι αντίπαλος. Μπορεί κάποια στιγμή, αλλά όχι σήμερα, είτε η ελληνική αστική τάξη είτε οι ηγεμονικοί ευρωπαϊκοί ιμπεριαλισμοί –αντιπαραθετικά ή συναινετικά– να προχωρήσουν σε κάτι τέτοιο. Και φυσικά το κόστος θα το πληρώσουν πάλι οι εργαζόμενοι. Όμως, σήμερα κάτι τέτοιο απαγορεύεται. Εάν, μετά από αδιέξοδα και καταστροφές, η αστική τάξη καταλήξει σ' αυτήν –αλλά με άλλο μείγμα πολιτικής και επιμερισμού του κόστους– θα είναι από θέσεις πολιτικής και ταξικής αδυναμίας και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό.

Η Αριστερά οφείλει, σήμερα που είναι «απαγορευμένη», να διατυπώσει την πρότασή της με πληρότητα και σαφήνεια. Η αποδέσμευση από την ΕΕ είναι **προϋπόθεση** για την εκκίνηση της διαδικασίας σοσιαλιστικής μετάβασης αλλά και για την πιο απλή απάλυνση των δεινών των εργαζομένων. Η απλή έξοδος από την ΟΝΕ, αλλά όχι από την ΕΕ, είναι ανεπαρκής και ατελέσφορη. Πρώτον, η ΕΕ δεν θα το επιτρέψει στην παρούσα συγκυρία για ευνόητους λόγους. Όμως και από τη σοσιαλιστική σκοπιά αυτό δεν είναι σημαντικό καθώς θα συντηρήσει ψευδαισθήσεις. Αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι για μία σχετικά μικρή ανοικτή οικονομία σαν την Ελλάδα η ανά-

κτηση της συναλλαγματικής και εν μέρει της νομισματικής πολιτικής, ενώ συνεχίζει να δεσμεύεται από την κοινή αγορά, δεν λύνει κανένα ουσιαστικό πρόβλημα. Από την άλλη, η προβολή ως κόμβου ενός μεταβατικού προγράμματος της στάσης πληρωμών είναι ακόμη πιο αδιέξοδη γιατί το πρόβλημα του χρέους είναι παράγωγο της οικονομικής κρίσης και όχι η αιτία. Άλλωστε, πλέον, το ίδιο το κεφάλαιο –με καβγάδες και αντιφάσεις– την έχει θέσει επί τάπητος. Παρόμοια προβλήματα έχουν και διάφορα αμφίβολης πολιτικής και πρακτικής αξίας πυροτεχνήματα (όπως η Επιτροπή Λογιστικού Ελέγχου).

Ένα πρόγραμμα για την αποδέσμευση της χώρας από την ΕΕ και τη σοσιαλιστική μετάβαση

Η αποδέσμευση από την ΕΕ θα ξαναδώσει στη χώρα αναγκαία εργαλεία οικονομικής πολιτικής (νομισματική, δημοσιονομική, βιομηχανική, εμπορική κ.λπ.) που έχουν εκχωρηθεί στα κέντρα της ΕΕ. Όμως η πρόταση της Αριστεράς για την αποδέσμευση πρέπει αναγκαία να συμπληρώνεται από:

(1) Την **άρνηση του εξωτερικού χρέους** που θα απαλλάξει τη χώρα από τη δαμόκλεια σπάθη του εξωτερικού χρέους. Άλλωστε, όπως έδειξε και η περίπτωση της Αργεντινής, οι περισσότεροι ξένοι δανειστές θα τρέξουν γρήγορα να διαπραγματευθούν τη διευθέτηση των χρεών.

(2) Την **εισαγωγή ελέγχων στην κίνηση των κεφαλαίων**, έτσι ώστε να αποφευχθεί η φυγή στο εξωτερικό.

(3) Την **κρατικοποίηση του τραπεζικού συστήματος** (που ούτως ή άλλως στηρίζεται σκανδαλωδώς από το δημόσιο), έτσι ώστε να αποφευχθεί η κατάρρευσή του και να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση της οικονομίας.

(4) Τη δημιουργία ενός **πραγματικού συστήματος προοδευτικής φορολογίας**, έτσι ώστε να τονωθεί η ζήτηση των λαϊκών και μεσαίων στρωμάτων και να ενισχυθεί η οικονομία με το ταυτόχρονο κνηγί της φοροδιαφυγής και ιδιαίτερα αυτής που καμία κυβέρνηση δεν αγγίζει (των μεγάλων επιχειρήσεων και των ευκατάστατων στρωμάτων) για να εξευρεθούν πόροι για την αναπτυξιακή ενίσχυση της οικονομίας.

(5) Την **ελεγχόμενη διολίσθηση της ισοτιμίας του νομίσματος**, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η εμπορική ανταγωνιστικότητα σε συνδυασμό με ένα **σύστημα ελέγχου των τιμών** ώστε να μην υπάρξουν αδικαιολόγητες πληθωριστικές αυξήσεις, ιδιαίτερα στα είδη μαζικής κατανάλωσης. Η πολιτική αυτή θα διευκολύνει επίσης τη βιομηχανική και παραγωγική αναγέννηση της οικονομίας.

Το πιο κρίσιμο όμως στοιχείο της πρότασης και το επιστέγασμα ενός τέτοιου προγράμματος είναι η **σχεδιασμένη παραγωγική αναδιάρθρωση της οικονομίας σε σοσιαλιστική βάση** (δηλαδή με την κοινωνική ιδιοκτησία και έλεγχο τουλάχιστον

των βασικών οικονομικών κλάδων). Όλα τα προηγούμενα μέτρα είναι κυρίως «αμυντικού» χαρακτήρα που διευκολύνουν αλλά δεν επιλύουν από μόνα τους τον πυρήνα του προβλήματος, την οικονομική κρίση. Για να ξαναπαίρει μπροστά η ελληνική οικονομία, να ξεπερασθεί η αποβιομηχάνιση και η διάλυση της παραγωγικής δομής και για να αξιοποιηθούν οι πλουτοπαραγωγικοί πόροι προς όφελος του λαού, χρειάζεται ένα συγκροτημένο σχέδιο στόχων και πολιτικών. Καμία ιδιωτική πρωτοβουλία δεν θα επωμισθεί το κόστος και τον κίνδυνο μιας τέτοιας αναδιάρθρωσης, ιδιαίτερα μέσα σε συνθήκες οξυμμένης ταξικής σύγκρουσης. Μόνο ένα ρεαλιστικό σχέδιο σοσιαλιστικής οικονομικής οικοδόμησης μπορεί να κάνει κάτι τέτοιο.

Βιβλιογραφία

Μαυρουδέας Στ. (2011), «Η Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Ένωση: καπιταλιστική κρίση και ενδο-ιμπεριαλιστικές αντιθέσεις», Ελληνική Εταιρεία Πολιτικής Οικονομίας (ΕΕΠΟ),

Οικονομική κρίση και Ελλάδα, Αθήνα: Gutenberg.

Μαυρουδέας Στ. (2009), «Η κρίση, τα αίτιά της και η ελληνική οικονομία», κείμενα ημερίδας της ΚΕ του ΚΚΕ, Σύγχρονη Εποχή.

Μαυρουδέας Στ. (2010), «Ανάπτυξη και κρίσεις: Η ταραγμένη διαδρομή του ελληνικού καπιταλισμού», *Ο χάρτης της κρίσης: Το τέλος της ανταπάτης*, Αθήνα: Τόπος.

